

R VAN ONS ALLEMAAL SINDS 1931

Zelfs de oudste leden van de Vereniging Rembrandt zullen zich Museum Boijmans Van Beuningen niet meer kunnen herinneren zonder *De marskramer* van Jheronimus Bosch (ca. 1450–1516), want het is al sinds 1931 een van de blikvangers in de verzameling. 'Het is een cruciaal stuk voor het museum', beaamt Friso Lammertse, conservator oude schilderkunst. 'Wat mij betreft zelfs het allerbelangrijkste, al zullen anderen misschien voor de *Toren van Babel* van Pieter Bruegel kiezen'.

De verwerving was allerminst vanzelfsprekend. Zowel het Rijksmuseum als Museum Boijmans waren er destijds op gebrand een schilderij van deze meester te bemachtigen, maar die waren in die tijd al nauwelijks meer op de markt, en wie een authentieke Bosch dacht te kopen, liep het risico een kopie of een werk van een van diens vele navolgers in de maag gesplitst te krijgen.

Dirk Hannema, de toenmalige directeur van Museum Boijmans, had zijn oog laten vallen op een schilderij van Bosch in een Weense privéverzameling die op 29 september 1930 zou worden geveild. Hij had het geluk dat kunsthandelaar Goudstikker bereid was voor het museum te bieden en het bedrag voor te schieten. Uiteindelijk werd het paneel ook toegeslagen aan Goudstikker, maar daarmee was een plaats in de collectie nog niet verzekerd: Hannema moest in vier maanden tijd aan 262.000 gulden zien te komen voor zijn grootste aankoop ooit.

Dat lukte met vereende krachten. Dankzij het legaat van J.P. van der Schilden en schenkingen van D.G. van Beuningen, F.W. Koenigs en de Vereniging Rembrandt kon het werk aan de verzameling worden toegevoegd. 'Het schilderij van Bosch moet in 1931 een soort juweel zijn geweest,' denkt Lammertse. 'De collectie van

Museum Boijmans was echt heel bescheiden, er waren bijna geen vroege Nederlanders. Je moet niet vergeten dat het toen nog Museum Boijmans was, de verzameling van Van Beuningen met Van Eyck en andere vroege meesters maakte daar nog geen deel van uit.'

Nog altijd is de schilderkunst van Bosch in Nederland alleen in Rotterdam vertegenwoordigd, en het is dan ook geen toeval dat de tentoonstelling *De ontdekking van het dagelijks leven van Bosch tot Bruegel* juist daar is te zien. *De marskramer* hangt er voor het eerst naast het drieluk *De hooiwagen* uit het Prado in Madrid, dat in gesloten toestand een sterk verwante voorstelling laat zien. Lammertse: 'Deze kwetsbare werken op paneel worden nooit uitgeleend. Het is de eerste keer in 450 jaar dat

dit triptiek Spanje verlaat, en na Rotterdam gaan beide stukken ook naar de grote Bosch-tentoonstelling in 's-Hertogenbosch. Dat wij *De marskramer* hebben, was hét argument om dit werk te kunnen lenen.' ♦

De marskramer van Jheronimus Bosch speelt een sleutelrol in de tentoonstelling *De ontdekking van het dagelijks leven van Bosch tot Bruegel*, die tot en met 17 januari 2016 in Museum Boijmans Van Beuningen is te zien. Een maand later, op 13 februari, gaat de grootste overzichtstentoonstelling van Jheronimus Bosch ooit van start in het Noordbrabants Museum in 's-Hertogenbosch: *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie*.

De marskramer
Jheronimus Bosch
ca. 1500. Olieverf op
paneel, 71 x 70,6 cm
MUSEUM BOIJMANS
VAN BEUNINGEN,
ROTTERDAM